

100 DE ANI DE LA NAȘTEREA PROFESORULUI ION. C. CHIȚIMIA

Olimpia MITRIC

În acest cuvânt de aducere aminte nu mă voi referi decât tangențial la activitatea științifică a Profesorului Ion C. Chițimia. În articole aniversare sau comemorative, bine întocmite, au făcut-o prietenii și colaboratorii apropiați, precum Mihai Mitu¹, Cătălina Velculescu² sau regretatul Stan Velea³.

Voi evoca personalitatea neuitatului Profesor prin prisma corespondenței personale, a momentelor importante în care l-am întâlnit, momente care mi-au marcat activitatea profesională de mai târziu. Ca studentă a Facultății de Limbi slave, specializarea limba polonă-limba română, l-am întâlnit prima oară, la cursul de Istoria literaturii polone, din anul al II-lea, semestrul I; întreaga grupă l-a așteptat pe Profesor cu o oarecare timiditate (în treacăt fie spus, avea să se spulbere imediat, cucerindu-ne prin comportamentul delicat, modestia și naturalețea cu care-și prezenta cursul, deloc monotone), întrucât am remarcat printre ceilalți profesori mai tineri (toți foști studenți ai săi) un adevărat cult pentru Profesor. Și-a început cursul cu valorile literaturii vechi poloneze, cu cele mai vechi cronici, oprindu-se la romantici, pe la Aleksander Fredro, potrivit propriilor mele note. Pe parcursul semestrului, am aflat și despre existența cursului tipărit, cum se obișnuia, multiplicat în Tipografia Universității⁴. Comparările cu literatura altor popoare erau destul de frecvente. Pentru mine, venită la București dintr-o zonă cu tradiții cărțurărești bogate, era o mândrie, pentru că referirile la Nordul Moldovei erau, la un moment dat, destul de dese; în prezentarea unor personalități, precum Jan Długosz, Klemens Janicius, Jan Kochanowski, Ignacy Krasicki, W. Bogusławski sau Adam Mickiewicz, Profesorul îi evoca pe Ștefan cel Mare, Nicolae Olahus, Dosoftei, mitropolitul Moldovei, Gh. Asachi, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Mihail Sadoveanu. Ne-a vorbit și despre începuturile tiparului cu caractere chirilice din Polonia (prima carte fiind tipărită la Cracovia, în anul 1491), cu observația că matritele folosite pentru turnarea literelor s-au realizat după modelul slovelor din elegantele manuscrise moldovenești. De altfel, ca orice specialist în cultura și literatura română veche, ca orice polonist, nutrea sentimente profunde pentru ținutul Sucevei. De

¹ În „Romanoslavica”, XXII, 1984, p. 419-439.

² În „Revista de istorie și teorie literară”, Anul XLIV, 1996, nr. 1-4, p. 183-185; vezi și nota 1.

³ În vol. *In honorem Gabriel Ștrempel*, Satu-Mare, Ed. Muzeului Sătmărean, 2006, p.810-817, și în „Romanoslavica”, XLI, 2006, p.303-310.

⁴ *Istoria literaturii polone (sec. XII-XVIII). Curs universitar*, București, 1972, 394 p.

multe ori, în cadrul discuțiilor, își amintea de perioadele de documentare, din anii 1960 și 1964, la unele din mănăstirile și bisericile de aici pentru a studia stilul inscripțiilor de pe pietrele tombale sau la unele dintre comunitățile poloneze, interesat fiind de graiul și folclorul polonez. Rezultatele acestor cercetări s-au materializat în studii, ce-au adus informații inedite și interpretări noi privitoare la istoriografia din timpul lui Ștefan cel Mare, precum și la graiul și folclorul polonez din Bulai¹.

După absolvirea facultății, un context de împrejurări (cunoașterea limbii slavone cântărind cel mai mult), m-a adus la Oficiul Județean Suceava pentru patrimoniul cultural național (instituție ce funcționa în cadrul Muzeului Județean de Istorie), ca specialistă în carte veche. În aprilie 1982, la cel de-al treilea stagiul de perfecționare în domeniu (menționez că aceste perfecționări erau organizate anual, foarte eficient, urmând anumite programe, în București, de către departamentul specializat din cadrul Ministerului Culturii), l-am reîntâlnit pe Profesor, între personalitățile invitate să ne țină prelegeri: Dan Simonescu, Virgil Cândea, Gabriel Ștrempel. Profesorul ne-a vorbit despre probleme controversate ale literaturii române vechi. În anii următori, l-am ascultat vorbindu-ne despre lumea complicată a cărților populare, accentuând pe funcțiile lor literare, sau despre stadiul actual și perspectivele cercetării în domeniul literaturii române vechi. În acest sens, am reținut necesitatea elaborării unui Atlas al cărții române vechi și a unei Sinteze a însemnătății cărții vechi.

Ne-am tot revăzut an de an, cel puțin în două împrejurări, fie cu ocazia acestor utile perfecționări profesionale, fie cu ocazia simpozioanelor naționale anuale de valori bibliofile, organizate sub egida Ministerului Culturii, în diferite centre culturale din țară, la care Profesorul era invitatul de onoare permanent și modera cu multă înțelepciune secțiunea de carte veche românească. În acești ani, am început elaborarea Catalogului de carte veche românească din județul Suceava și unele dintre multele probleme ivite pe parcursul redactării erau lămurite în discuțiile pe care le aveam cu Profesorul, în timpul acestor simpozioane. Poate de aceea am și dorit ca Profesorul Chițimia să-mi semneze și Cuvântul înainte. Cu multă bunăvoință, a acceptat; la simpozionul de la Iași, din anul 1991, mi-a înmănat, în manuscris olograf, textul, foarte satisfăcut că ieșise un lucru temeinic, ce trebuia neapărat publicat. Nu m-am putut abține, și, la repezeală, am citit primele cuvinte: „Catalogul întocmit de autoare este de o importanță deosebită, prin bogăția de materiale, în a căror circulație este implicat județul Suceava, și prin sistematizarea lor de către d-na Olimpia Mitric, nu numai după cele mai științifice norme bibliografice, ce incumbă o catalogare de carte veche, dar și cu intervenția ad-hoc personală de compartimentare, cerută de anumite cazuri solitare de circulație (depinde

¹ Ștefan cel Mare, ctitor în domeniul istoriografiei, în vol. *Probleme de bază ale literaturii române vechi*, București, Ed. Academiei, 1972, p.13-27 și, împreună cu regretata Elena Deboveanu, *Graiul și folclorul polonez din Bulai, regiunea Suceava*, în „Romanoslavica”, VII, 1963, p.159-186.

de unde a plecat și unde a ajuns cartea, ce drumuri a străbătut, cu ce sentimente a fost îmbrățișată a o împinge pe drumuri noi etc.)”¹.

A urmat înscrierea mea la doctorat, în anul 1991; desigur, alegerea subiectului tezei, a profesorului coordonator, s-au datorat tot discuțiilor purtate cu domnul Profesor. Îmi scria, în data de 7 ianuarie, 1991: „Îți recomand să iei legătura pentru aceasta cu (din păcate, acum, regretatul – n.n. O.M.) prof. Dan Horia Mazilu, care a primit conducere pentru literatura română veche (bineînțeles, în context și cu slavistica). Este un om cu care se poate lucra frumos. Am să-l previn și eu”. Îmi amintesc, Profesorul a și participat la susținerea primelor examene.

Iată pentru ce, ca și mulți alții (mă gândesc la mai tinerii săi colaboratori din instituțiile în care și-a desfășurat activitatea – Facultatea de Limbi Slave și Institutul de Istorie și Teorie literară „G. Călinescu” – la toți absolvenții specializării de Limba polonă, cel puțin până la generația mea), căci popularitatea și disponibilitatea către dialog îl făceau ușor abordabil, îi port un sentiment profund de mulțumire și prețuire. A fost un adevărat privilegiu să mă aflu, din când în când, în preajma unui profesor-simbol de o mare generozitate și modestie, prin care și-a înnobilit misiunea.

Totuși, mă încercă un regret enorm – și nu vreau să-mi imaginez ce-a fost în sufletul Profesorului, în ultimii săi ani de viață – că nu și-a putut duce la bun sfârșit, decât parțial, proiectele, care, se pare, erau într-o fază înaintată de redactare, după propria-i mărturisire, cu prilejul aniversării a 75 de ani de viață, într-un interviu consemnat de Nicolae Cârlan². Mulțumindu-i-se pentru interviu și felicitat pentru frumoasa aniversare, în încheiere, este rugat să vorbească despre „proiecte și intenții”. Redăm, în continuare, răspunsul Profesorului: „Pentru firea mea, întrebarea se putea limita scurt la propoziția finală. În ce privește chestiunea în sine, ori de câte ori am fost solicitat, am răspuns prin... tăcere, care este „de aur”, în multe privințe. Acum o rup în parte. Sper să public: o sinteză a literaturii române vechi, în structură și viziune deosebite de istoriile literare de până acum; o istorie a literaturii polone vechi (probabil cu continuare); o monografie Adam Mickiewicz, la care am lucrat demult; o sinteză a funcționalității cărților populare în plan literar european; o lucrare despre începuturile străvechi și continuarea scrisului în limba română. Deocamdată atât. *Dixi et salvavi animam meam!*”.

Fără îndoială, manuscrisele și arhiva Profesorului sunt la loc sigur, iar urmașii și prietenii vor hotărî și asupra valorificării editoriale a acestor importante lucrări, dacă nu cumva au și făcut-o până acum.

¹ Olimpia Mitric, *Cartea românească veche în județul Suceava (1643-1830)*. Catalog, vol. I, cuvânt înainte de prof.dr. docent I.C. Chițimia, apărut sub egida Inspectoratului pentru Cultură al Județului Suceava, Suceava, 1992, p.3; ed. a II-a revăzută și adăugită, Editura Universității „Ștefan cel Mare” Suceava, 2005, p.5.

² În „Pagini bucovinene” (apariție lunară în cuprinsul publicației ieșene „Convorbiri literare”), An II, nr. 9 (21), 1983, p. I, IV.

Abstract

In this article the author evokes the personality of professor Ion C. Chițimia as regards his personal correspondence and the important moments she met him, moments that marked her later professional activity (the specialization in Polish-Romanian) and as a museologist, specialist in old books.